

Обумовленість кримінально-правової заборони незаконних дій із відомостями, що становлять банківську таємницю

Conditionality criminal law barring illegal actions with the information constituting bank secrecy

В.В. Тончій

Ключові слова:

кримінальна відповідальність, банківська таємниця, соціальна обумовленість.

Key words:

criminal liability, banking secrecy, social conditionality.

Постановка проблеми. Прийняття Верховною Радою України в липні поточного року скандального проекту Закону України «Про реструктуризацію зобов'язань за кредитами в іноземній валюті»¹ мало наслідком неодноразові заяви політиків різного рівня щодо популярності вказаного законопроекту та його шкідливості для економічного клімату в нашій державі. Не вдаючись до детального аналізу запропонованого механізму вирішення існуючої проблеми підтримки громадян України, які мають невиконані зобов'язання за кредитними договорами в іноземній валюті, маємо констатувати, що проблеми захисту прав споживачів фінансових послуг у сучасних умовах набувають особливої актуальності.

Варто зауважити, що саме інститут банківської таємниці виступає одним із важливих механізмів захисту таких прав. Адже наслідки розголошення інформації щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку в процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин із ним, важко переоцінити, особливо в сучасних умовах.

Справа не лише в цілеспрямованій політиці регуляторних органів зі спрощення доступу до інформації, що становить банківську таємницю. Хоча останнім часом такі зусилля стають все більш очевидними. Так, наприклад, згідно з п. 32 Меморандуму про економічну та фінансову політику, направлено в лютому поточного року на адресу Міжнародного валютного фонду за підписом Президента України, Прем'єр-міністра України, міністра фінансів та голови Національного банку України (далі – НБУ) керівництвом держави були взяті на себе зобов'язання ввести в дію доповнення до чинного законодавства, згідно з якими Національне антикорупційне бюро України буде уповноважене отримувати всю відповідну інформацію, необхідну для виконання його функцій, від державних органів влади та приватних осіб, у тому числі інформацію під грифом банківської таємниці, без обмежень і за відсутності вимоги суду на її отримання².

Ми переконані, що насамперед ризики для прав споживачів фінансових послуг викликані хвилею ліквідацій банків, яка стрімко набрала обертів, починаючи з 2014 р. Так, згідно з даними НБУ в 2013 р. Фондом гарантування вкладів фізичних осіб було розпочато ліквідацію 2 банків, у 2014 р. їх кількість склала 18 установ, за 7 місяців 2015 р. розпочато ліквідацію ще 24 банків³. Безумовно актуальними такі ризики є й стосовно захисту інформації щодо фінансового стану клієнтів банківських установ, які ліквідуються, оскільки в ході ліквідації банків виникає значна кількість можливостей для зловживань, на що регулярно вказує НБУ⁴.

¹ Про реструктуризацію зобов'язань за кредитами в іноземній валюті : проект Закону України від 23.12.2014 р. №1558-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

² Лист про наміри Директору-розпоряднику Міжнародного Валютного Фонду від 27.02.2015 р. №3080/0/2-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.

³ Перелік банків України, ліквідація яких здійснюється Фондом гарантування вкладів фізичних осіб відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (станом на 04.06.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.

⁴ Стосовно порушення банківського законодавства : Прес реліз НБУ від 22.04.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.

У цих умовах вважаємо актуальним дослідження проблематики потреби вітчизняного суспільства в кримінально-правовій охороні банківської таємниці й обґрунтування вибору юридичних засобів задоволення такої потреби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з правовою охороною банківської таємниці в Україні, досліджували такі вчені: Д.С. Азаров, Л.А. Безуглий, О.К. Василяка, О.П. Горпинюк, Ю.І. Дем'яненко, А.І. Марущак, Т.В. Міхайліна, С.О. Орлов, О.В. Прохніцький, М.В. Рудик, О.С. Самойлова.

Безумовно цікавими з точки зору об'єкта нашого дослідження є роботи таких науковців: О.Е. Радутного, С.О. Харламової, А.О. Шаповалової.

Разом із тим в існуючих наукових працях проблематика обумовленості кримінально-правової охорони банківської таємниці в сучасних умовах досліджена недостатньо. Відтак існує необхідність комплексного дослідження окресленого кола питань.

Постановка завдань. Основними завданнями, розв'язанню яких присвячено статтю, є такі:

- 1) дослідити основні фактори, якими обумовлена необхідність кримінальної відповідальності за незаконні дії з відомостями, що становлять банківську таємницю;
- 2) визначити чинники, які впливають на криміналізацію незаконних дій із відомостями, що становлять банківську таємницю, у сучасних умовах;
- 3) визначити перспективні напрями подальших розвідок із досліджуваних питань.

Виклад основного матеріалу. На сучасному міжнародному просторі досить часто виникає питання про обмеження й навіть скасування інституту банківської таємниці⁵.

На проведеному в Берліні 28 і 29 жовтня 2014 р. сьомому Глобальному форумі з прозорості та обміну інформацією в податкових цілях представники 51 країни підписали угоду, що передбачає щорічний автоматичний обмін даними про банківські рахунки та доходи нерезидентів. Міністр фінансів Німеччини В. Шойбле зазначив: «Банківська таємниця в своїй колишній формі жила себе. Вона більше не вписується в епоху, коли громадяни, натиснувши кнопку в Інтернеті, можуть переміщувати свої гроші по всьому світу»⁶.

Зазначена угода набуде чинності не раніше 2017 р., а до того часу урядам країн, що її підписали, ще належить затвердити новий порядок роботи в національних парламентах. Проте цю подію можна назвати революційною, оскільки головними умовами розвитку світової фінансової системи поступово стають глобалізація та прозорість. Україна в перспективі також може приєднатися до цієї угоди, оскільки є членом Глобального форуму⁷.

Водночас в умовах подій, що відбуваються в нашій державі, вважаємо дещо передчасним послаблення механізмів охорони банківської таємниці. Аналогічною є позиція С.О. Харламової, яка в дослідженні, присвяченому питанням кримінальної відповідальності за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю, дійшла висновку про те, що інститут банківської таємниці є одним з обов'язкових атрибутів економічної системи держави, а отже, і системи національної безпеки⁸.

Разом із тим останнім часом все більше фахівців звертають увагу на необхідність переосмислення інституту банківської таємниці в бік збільшення прозорості такої інформації. За цих умов виникає необхідність вивчення тих особливостей соціально-економічних умов, що обумовлюють необхідність кримінальної відповідальності за незаконні дії з відомостями, що становлять банківську таємницю.

Властивість соціальної обумовленості права виражається в тому, що право повинно бути насамперед динамічною системою, яка чутливо реагує на зміни в соціальній дійсності. Вона покликана точно відображати вимоги об'єктивних законів суспільного розвитку, оскільки така відповідність забезпечує найспри-

⁵ Тимченко О.М. Міжнародне інформаційне співробітництво як фактор протидії ухиленню від сплати податків / О.М. Тимченко // Фінанси України. – 2011. – № 12. – С. 13.

⁶ Що таке банківська таємниця і коли вона може бути розкрита [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.platinumbank.com.ua/view.navigator/mode.view/id.45>.

⁷ Там само.

⁸ Харламова С.О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / С.О. Харламова. – К., 2007. – С. 8.

ятливіші умови для втілення законів у житті. Нарешті, право має відображати не будь-які, а саме ті потреби й інтереси суспільства, соціальних колективів, особистості, які назріли⁹.

Необхідність кримінально-правової заборони зумовлюється об'єктивними потребами суспільства. Форма її виразу в законі повинна відповідати змісту діяння, що забороняється. Небезпека невідповідності підстерігає на будь-якій стадії процесу криміналізації або як наслідок недостатньо повного обліку тих чи інших чинників, або як помилковий прогноз, або як результат недосконалої законодавчої техніки. Недоліки кримінально-правової законотворчості, витрати криміналізації можуть призвести до двох протилежних, проте однаково небажаних наслідків – прогалин у криміналізації або, навпаки, до її надмірності¹⁰.

У кримінально-правовій і кримінологічній літературі неодноразово робилися спроби сформулювати основні принципи (або підстави) криміналізації. Однак і дотепер немає одностайності в підходах до їх визначення. Їх називають підставами, принципами, факторами, умовами або критеріями криміналізації. Серед вказаних підстав домінуючими вважають соціальні, нормативно-правові та кримінологічні фактори¹¹.

Дослідження наукових робіт із питань правової заборони незаконних дій із конфіденційною інформацією дає змогу дійти висновку про те, що підставою для встановлення цієї заборони може бути лише сукупність соціальних чинників, за відсутності яких така заборона буде недоцільною¹².

Усю сукупність таких чинників зазвичай класифікують на дві групи: основні та другорядні чинники. Основними, без яких неможливе виникнення питання про встановлення правової заборони, є такі:

- суспільна шкідливість посягань на встановлений порядок обігу інформації;
- доцільність боротьби з такими посяганнями правовими засобами;
- усвідомлення суспільством потреби в боротьбі з посяганнями на встановлений порядок обігу інформації та рівень підготовленості до такої боротьби¹³.

До другорядних чинників, наявність яких сама по собі ще не є достатньою для встановлення відповідальності, можуть бути включені нормативний, міжнародний, історичний та інші чинники¹⁴.

Сучасні наукові підходи до питання обумовленості кримінально-правової заборони незаконних дій із відомостями, що становлять банківську таємницю, були узагальнені О.В. Харламовою таким чином: «Соціальна обумовленість кримінально-правової заборони незаконних дій із відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю, зумовлена тим, що, будучи проявом недобросовісної конкуренції, вони спричиняють шкоду правам і законним інтересам суб'єктів господарювання як учасникам ринкових відносин, негативним чином впливають на науково-технічний прогрес і стабільність товарного обігу, позбавляють підприємців стимулу до вдосконалення форм і методів ведення своєї господарської діяльності. Зазначені суспільно-небезпечні діяння насамперед посягають на економічну безпеку держави. Так, банківська система України справедливо вважається фактично єдиним суб'єктом національної економіки, в основу діяльності якого покладено ринкові механізми господарювання. Забезпечення економічної та інформаційної безпеки України визнається на законодавчому рівні найважливішою функцією держави, справою всього українського народу»¹⁵.

Слід зауважити, що підхід, за якого шкода внаслідок незаконних дій з відомостями, що становлять банківську таємницю, у першу чергу завдається інтересам суб'єктів господарювання, знайшов своє відображення і у чинному законодавстві.

⁹ Матвієнко П.Є. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про комерційну таємницю : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / П.Є. Матвієнко. – К., 2010. – С. 41.

¹⁰ Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці / П.Л. Фріс // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1. – С. 20–21.

¹¹ Гальцова В.В. Фактори, що обумовлюють кримінально-правову заборону незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) (ст. 169 КК України) / В.В. Гальцова // Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 9–10 жовтня 2014 р.). – Х., 2014. – С. 324.

¹² Матвієнко П.Є. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про комерційну таємницю : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / П.Є. Матвієнко. – К., 2010. – С. 43.

¹³ Там само.

¹⁴ Там само.

¹⁵ Харламова С.О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / С.О. Харламова. – К., 2007. – С. 9.

Так, згідно зі статтею 231 Кримінального кодексу України (далі – КК України)¹⁶ склад злочину становлять умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності (виділено нами – *В. Т.*). Аналогічно склад злочину, передбаченого статтею 232 КК України¹⁷, становить умисне розголошення комерційної або банківської таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності (виділено нами – *В. Т.*).

Із цього питання вважаємо за необхідне приєднатися до наукової позиції тих учених, які вважають, що більша шкода завдається не відносинам у сфері господарювання, а конкретній фізичній особі (чи групі осіб) – конкретним власникам комерційної або банківської таємниці. Така особливість має передусім практичний аспект, адже кількість винних осіб, засуджених за відповідні діяння, на сьогодні в Україні є мізерною, тому що законодавець враховує винятково шкоду, заподіювану суб'єкту господарювання, а не конкретній фізичній особі, яка в будь-якому разі є володільцем такої інформації. Через це численні випадки порушення таємниці такої інформації залишаються поза межами кримінально-правового захисту¹⁸.

Враховуючи зазначене, доцільно внести зміни в диспозицію статті 232 КК України¹⁹, вказавши при цьому на те, що шкода від злочину завдається не суб'єкту господарювання, а конкретній фізичній особі – власнику таємниці²⁰.

На користь цієї позиції свідчить також той факт, що 89,8% інформації, яка втрачається банками, складає персональна інформація про клієнтів²¹.

Аналогічних висновків можна дійти, досліджуючи правовий режим банківської таємниці. Згідно із загальноприйнятим визначенням банківська таємниця за своїм правовим режимом відноситься до таємної інформації з обмеженим доступом, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству й державі²². Науковець М.М. Ясинок вказує, що інститут банківської таємниці – це передусім інститут захисту прав та інтересів як фізичних, так і юридичних осіб стосовно фінансової незалежності, а з іншого боку, це захист ділової репутації банків і банківської системи в цілому²³.

З урахуванням викладеного вважаємо, що підхід, за якого шкода внаслідок незаконних дій із відомостями, що становлять банківську таємницю, насамперед завдається інтересам суб'єктів господарювання, не враховує інтересів фізичних осіб-власників банківської таємниці.

Особливо актуальною ця проблема стає в розрізі збільшення прозорості вітчизняної фінансової системи, анонсованої урядом²⁴.

Так, в Україні діє спеціальний порядок під час реалізації Національним банком України свого права на передачу інформації про банк органам банківського нагляду іншої країни відповідно до міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності²⁵.

¹⁶ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – С. 131.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Яковенко Р.В. Кримінальна відповідальність за розголошення комерційної або банківської таємниці за законодавством України та країн Європи / Р.В. Яковенко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – № 1. – С. 382–383

¹⁹ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – С. 131.

²⁰ Яковенко Р.В. Кримінальна відповідальність за розголошення комерційної або банківської таємниці за законодавством України та країн Європи / Р.В. Яковенко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – № 1. – С. 383.

²¹ Безштанько Д.В. Сутність внутрішніх операційних ризиків банку / Д.В. Безштанько // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 3. – С. 34.

²² Смерічевський С.Ф. Банківська таємниця в системі безпеки національної економіки / С.Ф. Смерічевський, Є.Ю. Свірідов // Університетські наукові записки. – 2012. – № 2. – С. 180.

²³ Ясинок М.М. Розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю є новим видом справ в окремому провадженні / М.М. Ясинок // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 2. – С. 69.

²⁴ Матвієнко П.Є. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про комерційну таємницю : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / П.Є. Матвієнко. – К., 2010. – 199 с.

²⁵ Носік Ю.В. Правовий режим банківської таємниці в Україні / Ю.В. Носік // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2001. – № 2. – С. 36.

Передати відповідну інформацію іноземному органу банківського нагляду Національний банк України може лише за таких умов одночасно:

- це не порушує державних інтересів і банківської таємниці;
- є гарантії того, що отримана інформація буде використана винятково з метою банківського нагляду;
- є гарантія того, що отримана інформація не буде передана за межі органу банківського нагляду²⁶.

Чим має підтверджуватися та чи інша гарантія, вказана вище, законодавством України не визначено, а достатність і переконливість таких гарантії залишено на розсуд самого НБУ. Державні інтереси також не є чіткою юридичною категорією. Усе це свідчить про те, що порядок передачі Національним банком України інформації іноземному органу банківського нагляду врегульований неналежним чином і містить низку юридичних прогалин.

Так само банк не зв'язаний правилами про розкриття банківської таємниці в разі здійснення, відповідно до законодавства, повідомлення самим банком про операції, що мають сумнівний характер. Сумнівними є операції, що мають такі альтернативні ознаки: операція здійснюється за незвичних або не виправдано заплутаних умов; (або) операція не є економічно виправданою чи суперечить законодавству України. Банки зобов'язані ідентифікувати всіх осіб, що здійснюють сумнівні операції; з метою попередження злочинів інформація щодо ідентифікації осіб повідомляється банками відповідним органам згідно із законодавством України²⁷.

У цих умовах вважаємо, що існуючими чинниками обумовлюється необхідність кримінально-правової охорони банківської таємниці, власниками якої є фізичні особи, яким може бути завдано істотну шкоду внаслідок незаконних дій з інформацією, що становить банківську таємницю. З метою встановлення підстав такої охорони, пропонуємо внести зміни до статей 231 та 232 КК України²⁸ та викласти їх у такій редакції:

«Стаття 231. Незаконне збирання з метою розголошення або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю

Умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності або власнику такої інформації, караються штрафом від трьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 232. Розголошення комерційної або банківської таємниці

Умисне розголошення комерційної або банківської таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності або власнику такої інформації, карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років».

Висновки. Наукове дослідження обумовленості кримінально-правової заборони незаконних дій із відомостями, що становлять банківську таємницю, дає змогу дійти висновку про те, що підхід, за якого шкода внаслідок незаконних дій із відомостями, що становлять банківську таємницю, насамперед завдається інтересам суб'єктів господарювання, не враховує інтересів фізичних осіб-власників банківської таємниці.

У сучасних умовах існує необхідність кримінально-правової охорони банківської таємниці, власниками якої є фізичні особи, яким може бути завдано істотну шкоду внаслідок незаконних дій з інформацією, що становить банківську таємницю. Із цією метою пропонується внести зміни до статей 231 та 232 КК України.

²⁶ Носік Ю.В. Правовий режим банківської таємниці в Україні / Ю.В. Носік // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2001. – № 2. – С. 36.

²⁷ Там само.

²⁸ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – С. 131.

Такі зміни допоможуть забезпечити більш ефективний кримінально-правовий захист суспільних відносин у сфері охорони банківської таємниці від злочинних посягань.

З урахуванням отриманих результатів основними напрямками розвитку положень цього дослідження вбачаємо дослідження проблематики оцінки розміру шкоди, яку треба вважати суттєвою для власників банківської таємниці, згідно зі статтями 231 та 232 КК України.

Анотація

Досліджено обумовленість кримінально-правової заборони незаконних дій із відомостями, що становлять банківську таємницю. Обґрунтовано необхідність кримінально-правової охорони банківської таємниці, власниками якої є фізичні особи, яким може бути завдано істотну шкоду внаслідок незаконних дій з інформацією, що становить банківську таємницю. Із цією метою пропонується внести зміни до КК України, які допоможуть підвищити ефективність кримінально-правового захисту суспільних відносин у сфері охорони банківської таємниці від злочинних посягань. Перспективним напрямом подальших досліджень визначено оцінку розміру шкоди, яку треба вважати суттєвою для власників банківської таємниці, згідно зі статтями 231 та 232 КК України.

Summary

We study the conditioning of criminal law banning illegal actions with the information constituting bank secrecy. The necessity of the criminal law protection of banking secrecy, which is owned by individuals, which may be suffered significant damage as a result of illegal actions with the information constituting bank secrecy. To this end, it proposes to amend the Criminal Code of Ukraine, which will help increase the effectiveness of the criminal law protection of the public relations in the sphere of banking secrecy from criminal attacks. A promising direction for further research determined the size of the assessment of the harm that should be considered essential for owners of bank secrecy, in accordance with articles 231 and 232 of the Criminal Code of Ukraine.

Використана література:

1. Про реструктуризацію зобов'язань за кредитами в іноземній валюті : проект Закону України від 23.12.2014 р. №1558-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Лист про наміри Директору-розпоряднику Міжнародного Валютного Фонду від 27.02.2015 р. №3080/0/2-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.
3. Перелік банків України, ліквідація яких здійснюється Фондом гарантування вкладів фізичних осіб відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (станом на 04.06.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.
4. Стосовно порушення банківського законодавства : Прес реліз НБУ від 22.04.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.
5. Тимченко О.М. Міжнародне інформаційне співробітництво як фактор протидії ухиленню від сплати податків / О.М. Тимченко // Фінанси України. – 2011. – № 12. – С. 11–20.
6. Що таке банківська таємниця і коли вона може бути розкрита [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.platinumbank.com.ua/view.navigator/mode.view/id.45>.
7. Харламова С.О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / С.О. Харламова. – К., 2007. – 221 с.
8. Матвієнко П.Є. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про комерційну таємницю : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / П.Є. Матвієнко. – К., 2010. – 199 с.
9. Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці / П.Л. Фріс // Вісник Асоціації кримінально-го права України. – 2014. – № 1. – С. 19–28.
10. Гальцова В.В. Фактори, що обумовлюють кримінально-правову заборону незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) (ст. 169 КК України) / В.В. Гальцова // Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 9–10 жовтня 2014 р.). – Х., 2014. – С. 321–325.

11. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – С. 131.
12. Яковенко Р.В. Кримінальна відповідальність за розголошення комерційної або банківської таємниці за законодавством України та країн Європи / Р.В. Яковенко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – № 1. – С. 376–383.
13. Безштанько Д.В. Сутність внутрішніх операційних ризиків банку / Д.В. Безштанько // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 3. – С. 32–39.
14. Смерічевський С.Ф. Банківська таємниця в системі безпеки національної економіки / С.Ф. Смерічевський, Є.Ю. Свірідов // Університетські наукові записки. – 2012. – № 2. – С. 180–186.
15. Ясинок М.М. Розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю є новим видом справ в окремому провадженні / М.М. Ясинок // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 2. – С. 67–71.
16. Носік Ю.В. Правовий режим банківської таємниці в Україні / Ю.В. Носік // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2001. – № 2. – С. 31–39.

В.В. Топчій,

доктор юридичних наук,

професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Національного університету державної податкової служби України